

УДК 398:793.31:908

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-2-12>

Юлія МОСКВІЧОВА,

orcid.org/0000-0002-1303-8951

кандидат мистецтвознавства, доцент,

*доцент кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) julia.moskvichova@gmail.com*

Микола СУШИЦЬКИЙ,

orcid.org/0000-0001-6176-570X

заслужений артист України,

*викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) sushitskij2015@ukr.net*

Марина ШИНКАРЕНКО,

orcid.org/0000-0003-4784-5177

магістрантка кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії

*Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(Вінниця, Україна) marynashynkarenko2000@gmail.com*

НАРОДНА ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА ВІННИЧЧИНИ: ЗБЕРЕЖЕННЯ Й ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ

У статті охарактеризовано специфіку регіональних хореографічних традицій Вінниччини. Дослідження динаміки культури регіонів України залишається актуальним напрямом сучасного мистецтвознавства. Становлення хореографічного мистецтва України відбувалось протягом віків і було тісно пов'язано із життям народу, його побутом і працею, народними традиціями. Метою статті стало визначення специфіки регіональних хореографічних, музичних та фольклорних традицій у творчій діяльності колективів народної хореографії Вінниччини.

Головними художніми засадами Академічного ансамблю пісні і танцю «Поділля» Вінницької обласної філармонії ім. М.Д. Леонтовича визначено опору на подільський пісенно-обрядовий фольклор, підкреслення національного колориту шляхом використання народного музичного інструментарію. Ансамбль працює як регіональний колектив, популяризує народні пісні, зібрані подільськими фольклористами.

Ансамбль танцю «Радість» проводить активну роботу, спрямовану на відродження та збагачення національного мистецтва, пропагує кращі зразки народної хореографії, пов'язаної з традиціями подільського регіону. Основу репертуару ансамблю складають українські танці: «Гопак», «Подільський передзвін», «Подільські вихляси», «Ой, у полі, на роздоллі», «Плескач» та ін. Унікальність народного ансамблю танцю «Барвінок» – у створенні цілісної системи естетичного виховання дітей та юнацтва, де всі вихованці крім хореографії навчаються виконувати українські народні пісні, грають на кількох народних інструментах, вивчають декоративно-прикладне мистецтво.

Народна хореографічна культура Вінниччини постає цілісним мистецьким соціокультурним феноменом, що характеризується регіональними стильовими особливостями, манерою виконання та різноманітністю жанрів і є невід'ємною складовою народної хореографічної культури України. Провідні колективи спрямовують свою діяльність на популяризацію подільського народного мистецтва, донесення до слухача кращих зразків української національної культури.

Ключові слова: народна хореографія, Вінниччина, регіональний фольклор.

Yuliia MOSKVICHOVA,
 orcid.org/0000-0002-1303-8951

*Ph.D. in Art History,
 Associate Professor at the Department of Musicology, Instrumental Training and Choreography
 Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
 (Vinnytsia, Ukraine) julia.moskvichova@gmail.com*

Mykola SUSHYTSKYI,
 orcid.org/0000-0001-6176-570X

*Honored Artist of Ukraine,
 Lecturer at the Department of Musicology, Instrumental Training and Choreography
 Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
 (Vinnytsia, Ukraine) sushitskij2015@ukr.net*

Maryna SHYNKARENKO,
 orcid.org/0000-0003-4784-5177

*Master at the Department of Musicology, Instrumental Training and Choreography
 Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
 (Vinnytsia, Ukraine) marynashynkarenko2000@gmail.com*

FOLK CHOREOGRAPHIC CULTURE OF VINNYTSIA REGION: PRESERVATION AND TRANSFORMATION OF REGIONAL TRADITIONS

The article describes the specifics of the regional choreographic traditions of Vinnytsia. The study of the dynamics of the culture of the Ukrainian regions remains a relevant direction of modern art history. The formation of choreographic art in the Ukrainian regions took place over the centuries and was closely connected with the life of the people, their work, and folk traditions. The purpose of the article was to determine the specificity of regional choreographic, musical and folklore traditions in the creative activity of the folk choreography groups of Vinnytsia.

The main artistic principles of the Song and Dance Academic Ensemble "Podillya" of the Vinnytsia Regional Philharmonic named after M. D. Leontovych's determine reliance on Podillya's song-ritual folklore, emphasizing the national flavor through the use of folk musical instruments. The ensemble works as a regional collective, popularizing folk songs collected by well-known Podillya's folklorists.

The "Radist" dance ensemble conducts active work aimed at the revival and enrichment of national art, promotes the best examples of folk choreography related to the traditions of the Podillya region. The basis of the ensemble's repertoire is Ukrainian dances: «Hopak», «Podilskyi peredzvin», «Podilski vykhylasy», «Oi, u poli, na rozdolli», «Pleskach» and others.

The uniqueness of the folk dance ensemble "Barvinok" lies in the creation of the holistic system of aesthetic education for children and youth, where all pupils, in addition to choreography, learn to perform Ukrainian folk songs, play several folk instruments, and study arts and crafts.

The folk choreographic culture of Vinnytsia appears to be a holistic artistic socio-cultural phenomenon characterized by regional stylistic features, manner of performance and variety of genres. It is an integral part of the Ukrainian folk choreographic culture. The leading collectives direct their activities to the popularization of the Podillya folk art, bringing the best examples of Ukrainian national culture to the listeners.

Key words: folk choreography, Vinnytsia, regional folklore.

Постановка проблеми. На початку ХХІ ст. продовжує зростати інтерес до проблем відродження української національної культури, а також актуалізуються дослідження динаміки розвитку культури й мистецтва регіонів України як самостійних соціокультурних одиниць. Адже неможливо уявити національну культуру як цілісне й унікальне явище в світовому контексті без детального вивчення й аналізу окремих її регіональних складових. Українська народна хореографічна культура відіграє вагомую роль у ствердженні національної самоідентичності та є невід'ємною частиною національної культури. Маючи прадавнє походження, народний танець є одним з найдавні-

ших видів творчості, в основі якого лежать спеціально відібрані, упорядковані та систематизовані жести, рухи, пози, які складають лексичний фонд українського народного танцю. Від свого первісного обрядового виду народний танець пройшов тисячолітній розвиток, він ускладнювався, збагачувався й трансформовався. Українська народна хореографічна культура, започаткована у прадавні часи, не тільки вижила, зберегла самобутність, а й отримала якісний розвиток, суттєво збагативши жанрову різноманітність. У народному хореографічному мистецтві зберігаються морально-етичні норми, які безпосередньо впливають на світогляд людини. Лексика народного танцю лаконічна, має

яскраво виражений колорит. Примітно, що кожна регіональна хореографічна культура має певний комплекс рухів і своєрідну специфічну манеру їх виконання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Першими дослідниками української народної хореографії стали фольклористи, які розглядали народний танець як одну зі складових фольклору. Серед найбільш відомих подолян, збирачів, хранителів і носіїв фольклору, потрібно назвати імена Г. Танцюри, Я. Зуїхи, М. Руденко, Н. Присяжнюк, В. Перепелюка, Є. Тондій, З. Чорної, В. Вовкодава та ін. На сучасному етапі в українській науці склалася потужна традиція вивчення української народної хореографії. Зокрема, в 60-х рр. ХХ ст. А. Гуменюк в праці «Українські народні танці» (Гуменюк, 1964) подав класифікацію українських народних танців. Низка праць Ю. Станішевського присвячена висвітленню творчості видатних хореографів та балетмейстерів першої половини ХХ ст.: В. Авраменка, П. Вірського, Р. Герасимчука та ін. (Станішевський, 1967).

В останні десятиліття вагомим внеском у дослідження української народної хореографії стала поява низки дисертацій. У дисертаційній роботі О. Бойко досліджено питання художнього образу та здійснено класифікацію сценічних образів (Бойко, 2008). Серед праць, що носять загальнотеоретичний характер, робота видатного хореографа К. Василенка, де здійснено спробу дослідити хореографічну лексику (Василенко, 1998). У дослідженні С. Легкої «Українська народна хореографічна культура ХХ століття» народна хореографія розглядається в функціональному, лексико-семантичному та теоретико-концептуальному аспектах (Легка, 2003). У дисертації К. Кіндер «Семантика пластичних символів народної танцювальної культури українців» охарактеризовано символіку українського народного танцю. Дослідниця зазначає, що більшість образів народного танцю мають зооморфний і орнітоморфний характер, а також пов'язані із трудовою діяльністю людини (Кіндер, 2007). О. Мерлянова звертається до гендерних аспектів художньої творчості. Дослідницею з'ясовано, що найбільша кількість жіночих танців випадає на весняно-літній період (Мерлянова, 2009). Питання розвитку дитячої хореографічної освіти Кіровоградщини досліджено І. Мурованою (Мурована, 2018). У дисертації Л. Щур «Народна хореографічна культура Західного Поділля: трансформація та збереження танцювальної традиції» досліджено народну хореографічну культуру Західного Поділля у контексті її взаємозв'язків із суміжними жанрами народної творчості, насампе-

ред з інструментальною музикою та декоративно-ужитковим мистецтвом (Щур, 2021).

Метою статті стало визначення специфіки регіональних хореографічних, музичних та фольклорних традицій у творчій діяльності колективів народної хореографії Вінниччини, ступінь їх консервації та трансформації.

Виклад основного матеріалу. Давньоруська хореографічна культура з її язичницьким джерелом дала українській народній хореографії багато народних ігор, розваг, танців і рухів. Хореографія, як синкретичний вид мистецтва, поєднує в собі пантоміму, пластику, рух, музику, драматургію. Всі ці види мистецтва існують в танці у взаємодії один з одним, при цьому надзвичайно важливу роль в такій взаємодії відіграє музика. Вона суттєво підсилює виразність танцювальної пластики й надає їй емоційну та ритмічну основу.

Сучасний народний (традиційний) танець зберігся здебільшого у формі хороводів: веснянкових, купальських, жнивварних тощо. Хоровод на Поділлі, як вид народного хореографічного мистецтва, має свої особливості. Переважно їх музичну основу становлять веснянки, гаївки та великодні пісні, що поєднуються з іграми й танцями. На Поділлі виконують кругові, одноключеві та двоключеві гаївки. Прикладом кругових є хороводи «Мак», «Заїнька»; одноключеві – коли виконавці, взявшись за руки, ходили одна за одною, утворюючи рухливу лінію – «Огірочки», «Горошок», «Кривий танець» та двоключеві – коли дівчата, ставши обличчям одна до одної, розташовувались у два рядки і виконували дії – «Пріс», «Желман», «Просо-сіяти» та ін. (Чорнобиль, 2015: 37). Основу гаївки становить поєднання мотивів весільних і ліричних пісень. Гаївка відтворювала в обрядових дійствах пробудження природи, надії на щедрий урожай, глибину людських стосунків. Серед них загальновідомі гаївки «Вербовая дощечка», «Мак» (Чорнобиль, 2015: 37–38).

Народні гуляння на Вінниччині, що були пов'язані зі святкуванням Великодня, як правило, розпочиналися з хороводів «Володар» та «Скриповеє колесо». Побут, умови життя та види трудової діяльності людей теж знайшли свій відбиток у хороводах Поділля. До найдавніших веснянок Поділля відносять обрядові хороводи та ігри з трудовою тематикою, в яких описано землеробські процеси, серед таких «Прилетіли журавлі, посідали на ріллі» (Філімонова-Златогурська, 2020: 40–41). Популярною тематикою серед хороводів Поділля є тема кохання й одруження. Серед хороводів цієї тематики – «Ой горобчик до синички ходив». У хороводах та хороводних іграх

Поділля часто наявна й дитяча тематика, серед них усім відома «Подоланочка» та хороводна гра-забава «До нори, мишко, до нори», що надзвичайно подобаються дітям (Філімонова-Златогурська, 2020: 40–41). Сьогодні будь-який хореографічний колектив, незалежно від того чи він є професійним, чи аматорським має у своєму репертуарі хоровод або хороводний танець. Звісно, ми бачимо його вже у вигляді народно-сценічного танцю і не замислюємось над тим, який тривалий шлях трансформації він пройшов, аби його зміг побачити сучасний глядач.

Процес переходу обрядових танців у народні досі залишається недостатньо вивченим. З прийняттям християнства і в подальшому частина обрядів збереглася в народі як обрядово-народні танці, а частину перейняли професійні танцюристи, які пісню у танці замінили жестом – пантомімою. Як зазначає Т. Повалій, найдавнішими відомостями про назви українських танців є згадки в поемі «Енеїда» І. Котляревського. Він подає, чи не вперше, назви танців і рухів до них: «Горлиця», «Зуб», «По балках», «Санджарівка», «Метелиця», «Гопак», «Журавель», «Дудочка», «Вегеря»; рухів – викрутас, вихиляс, третяк, гайдук (Повалій, 2015: 14). Зі спогадів видатного українського драматурга М. Кропивницького довідуємося, що при нагоді він відвідував вечорниці, забави молоді в навколишніх селах, де знайомився з танцями, обрядами та звичаями. Побачене пізніше згодилось йому в театрі. У ремарках п'єс, репліках дійових осіб зустрічаємо багато цікавих відомостей про танець. Серед знаних ним народних танців зустрічаємо: козак-вальс, матрадур, халяндру, камаринську, трам-блям-польку, мазур-польку, стан-польку, чеберячку, жидівочку, ножнички, журавля, козак, козачок, гайдук, метелицю, гопак, мазурку, екосез, кадрили, горлицю (Повалій, 2015: 15). Одним із давніших танців українців, та самим популярним й до нині, є «Гопак».

Наприкінці XIX – початку XX ст. намітилися дві тенденції розвитку професійної хореографії. Перша була пов'язана з перенесенням на сцену зразків українського народного танцю без будь-яких суттєвих змін (*фольклорний, непрофесійний, автентичний танець*), друга – з яскравою театралізацією та стилізацією українського народного танцю шляхом його технічного ускладнення та вільної сценічної інтерпретації – *народно-сценічний танець*, який сформувався у XX ст. як професійний різновид народного танцю. Фундатором першого напряму національної хореографії був дослідник української фольклорної пісні й танцю

Василь Верховинець (справжнє ім'я Василь Костів). Його праця «Теорія українського народного танцю» (1919) і до сьогодні вважається класичною роботою з народної хореографії. Ним було розроблено теоретичні засади та практичні рекомендації щодо розвитку українського народного танцю, запропоновано систему запису (нотації) танців, яку використовують досі. Важливе місце митець приділяв виховному потенціалу народного танцю, його художній і націєтворчій складовій. Як педагог-етнограф, В. Верховинець вважав фольклор одним з найважливіших засобів формування національної культури молоді, бо виховний зміст художнього відображення дійсності в національних словесно-музично-хореографічних і драматичних формах колективної народної творчості найбільш повно відбиває світогляд народу і нерозривно пов'язаний з його життям і побутом (Москвічова, 2019: 64–65). Досліджуючи фольклор, учений дійшов висновку, що невід'ємним художньо-виразним засобом пісенних зразків є інсценізація – наявність елементів драматичної дії та хореографії, що вона взагалі властива природі українських ліричних фольклорних жанрів. Завдяки їй глибше розкриваються художній образ і зміст твору, найповніше передаються почуття і настрої героїв (Дем'янюк, 2016: 463).

Інша тенденція розвитку хореографічного мистецтва була пов'язана з прагненням до технічного удосконалення та інтерпретації першоджерел (фольклорних зразків) за законами сцени. Такі танці отримали назву характерні або *народно-сценічні*. Народно-сценічний танець передбачає яскраву театралізацію та стилізацію українського народного танцю шляхом його технічного ускладнення та вільної сценічної інтерпретації. Історичне значення для формування професійної хореографічної школи народно-сценічного танцю мав український класичний театр. Видатні артисти у народному хореографічному мистецтві черпали натхнення для своїх сценічних образів. Корифеї української сцени сприяли розвитку українського народно-сценічного хореографічного мистецтва, творчо розвивали й широко пропагували його в Україні та за її межами. Народно-сценічний танець, зберігаючи основні риси фольклорного, відтворюється в художньому образі за законами сцени і кожний такий твір має певного автора (балетмейстера). Український народно-сценічний танець лишається своєрідним різновидом народного танцю з ускладненою лексикою і досить складною позиційно-архітектонічною побудовою (Повалій, 2015: 37). Тож, українська народна

хореографія, яку ми знаємо сьогодні була сформована у ХХ ст. Саме на цей час припадає формування академічної гілки народної хореографії, вперше представленої у творчості П. Вірського. Митець є автором видатних хореографічних образів національного характеру. Концертні програми ансамблю П. Вірського побудовані за принципом контрасту, де протягом усього дійства чергуються масштабні полотна із ліричними мініатюрами, героїка змінюється гумористичними сценками.

Серед сучасних професійних академічних фольклорних колективів України, які репрезентують різні регіони – Гуцульський (Івано-Франківськ) і Буковинський (Чернівці) ансамблі пісні і танцю, «Сіверські клейноди» (Чернігів), Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського, Закарпатський (Ужгород), Черкаський, Волинський (Луцьк) народні хори, академічні хорові капели імені Г. Верьовки, П. Майбороди, Л. Ревуцького, «Орея», «Думка», «Дударик», «Золоті ворота», капела бандуристів імені Г. Майбороди та багато інших. Почесне місце поряд з ними займає і **Академічний ансамбль пісні і танцю «Поділля»** Вінницької обласної філармонії ім. М.Д. Леонтовича створений ще наприкінці 1944 р. Проте, внаслідок тяжких повоєнних років колектив реформували в ансамбль бандуристів під назвою «Вітерець Поділля», на базі якого в 1982 р. було створено ансамбль пісні і танцю «Поділля» у складі 60 осіб. До ансамблю увійшли мішаний хор, хореографічна група та оркестр народних інструментів. Колективом керували відомі митці – А. Мархлевський, С. Гладецький, В. Хазанович, Г. Новіков, В. Газінський, В. Ткаченко. З 1996 р. художнім керівником і головним балетмейстером є засл. артист України А. Кондюк; головний хормейстер – засл. артист України В. Волков, керівник народного оркестру – В. Пиріг, балетмейстер – Т. Новікова. Нове керівництво кардинально змінює репертуарну політику – відтепер пріоритету набуває місцевий регіональний фольклор. Художніми засадами творчості колективу є опора на подільський пісенно-обрядовий фольклор, підкреслення національного колориту шляхом використання народного музичного інструментарію, створення масштабних концертних програм на основі хорових, танцювальних і музично-інструментальних обробок фольклорних жанрів (Сідлецька, 2014: 115). Ансамбль «Поділля» працює як регіональний колектив, популяризуючи народні пісні, зібрані подільськими фольклористами, знаними далеко за межами області (Н. Присяжнюк, Г. Танцюра, Р. Скалецький, З. Чорна, М. Руденко та ін.).

Вокально-хореографічні композиції ансамблю відтворюють народні обряди, зокрема і окремих подільських сіл. Наприклад, всі мелодії вокально-хореографічної композиції «Сільські приспівки» записані в с. Ковалівка Немирівського р-ну Вінницької області. Візитною карткою ансамблю є композиції «Подільська рапсодія», «У вишневому саду», «Весілля на Поділлі», «Козацька слава», «Добрий вечір, щедрий вечір...», «Ми – з подільського краю», «Калинонька». Поряд з великими вокально-хореографічними композиціями в репертуарі колективу велика кількість народних пісень регіону різних жанрів (козацькі і чумацькі пісні, історичні думи, родинно-побутові та ліричні пісні, колядки, щедрівки, купальські та жниварські пісні, жартівливі хорові сценки, мелодії народних танців у виконанні оркестру) (Москвічова, 2017: 50). Творчість ансамблю пісні і танцю «Поділля» характеризується пошуками нових жанрів і форм мистецького синтезу, тенденцією до театралізації хорового співу, використанням сучасної сценографії. Це яскраво відображено у таких концертних програмах як «Подільська рапсодія», фольк-шоу «Поділля має таланти», «Ой, зійдімося, роде!» та ін.

Оркестрова група ансамблю «Поділля» представлена в такому складі: 2 скрипки, 2 баяна, сопілка, кобза, флейта, гобой, кларнет, тромбон, козобас, ударні інструменти. Склад відповідає головним вимогам щодо формування колективу народних інструментів, а саме: рівноваги оркестрових тембрів; потреби виявити багатогранність оркестру; формування оркестрових груп так, щоб кожна з них була повноцінною щодо складу голосів, діапазону, художньо-виражальних можливостей; забезпечення достатньої сили звучання, необхідного діапазону та якості звуку кожної оркестрової групи (Москвічова, 2017: 50). Музичні аранжування творів вирізняються довершеністю, глибоким розумінням специфіки колективу. В репертуарі оркестру такі концертні номери, як «Старовинна подільська кадрили», народні танці «Козачок» і «Весільна полька» в обробці В. Семенченка, українські танці «Прогулянка», «Полька-подолянка», «Подільський вихиляс» та ін. При ансамблі функціонує «Школа мистецтв», в якій навчається понад сто дітей. Викладають тут талановиті артисти колективу Л. Кондюк, О. Гришина, В. Марценюк та ін. Працює також вокальна студія засл. артистки України Л. Остапчук.

Народний художній колектив України ансамбль танцю «Радість» створений у 1998 р. В колективі навчаються мистецтву хореографії та вокалу понад 350 дітей віком від 5 до 18 років.

Художній керівник ансамблю – хореограф, засл. працівник культури України – В. Бойко.

Ансамбль танцю «Радість» веде активну роботу, спрямовану на відродження та збагачення національного мистецтва, пропагує кращі зразки народної хореографії, пов'язаної з традиціями подільського регіону. Основу репертуару ансамблю складають українські танці: «Гопак», «Подільський передзвін», «Подільські вихиляси», «Ой, у полі, на роздоллі», «Плескач», «Волинські візерунки», «Буковинський святковий», «Бакотчанка», «Калинонька», сюжетні хореографічні композиції: «Миколка», «Лобуряки», «Розпрягайте, хлопці, коней»; вокально-хореографічні композиції «Україні», «Благослови» та ін., загалом понад 40 концертних номерів. В кожному танці органічно поєднуються складна техніка, висока сценічна культура та майстерність виконавців. Учасники ансамблю займаються також вокалом. В репертуарі вокальної групи десятки українських народних пісень.

Ансамбль танцю «Радість» відомий як в Україні, так і далеко за її межами. Колектив брав участь у найпрестижніших Міжнародних фольклорних фестивалях в 32 країнах Європи, Азії та Африки, зокрема: в Італії (3), Німеччині (9), Фінляндії, Польщі (16), ОАЕ, Туреччині (30), Болгарії (5), Румунії (3), Молдові (4), Лівані, Тайвані (3), Литві (5), Латвії (3), Іспанії, Нідерландах, Марокко, Греції (3), Північній Македонії, Йорданії, Чеській Республіці (2), Швейцарії, Таїланді (3), Франції (4), Бельгії, Словаччині (2), Сербії, Боснії та Герцеговині, Катарі, Хорватії (2), Австрії, Албанії (3).

У 2013 р. колектив визнаний «Кращим колективом хореографічного мистецтва» Вінницької області, у складі делегації Вінницької області здобув I місце у Всеукраїнському фестивалі «Українська вишиванка» в м. Києві; отримав «Гран-прі» Міжнародного фольклорного фестивалю в Таїланді. У 2014 р. здобув I місце та Золоту медаль у Міжнародному конкурсі в Туреччині. У 2022 р. колектив брав участь в Міжнародних фольклорних фестивалях в Туреччині, Литві, Швейцарії, Албанії, Хорватії (2), Румунії, Словаччині.

Визнаним лідером серед дитячих хореографічних колективів Вінниччини є **народний ансамбль танцю «Барвінок»** створений у 1984 р., разом з фольклорною групою працює на базі Вінницького міського центру художньо-хореографічної освіти дітей та юнацтва «Барвінок». Засновник та незмінний керівник ансамблю – нар. артист України, засл. діяч мистецтв П. Бойко. Унікальність ансамблю полягає в тому, що кожен учасник танцювального ансамблю, крім хореографії

навчається співати, вишивати, грати на кількох українських музичних інструментах та на різних ударних інструментах. Таким чином, танцюристи «Барвінка» є одночасно учасниками фольклорної групи ансамблю «Барвінок», студії вишивки «Барвінкові візерунки» та оркестру ударних інструментів ансамблю «Барвінок».

Ансамбль неодноразово побував на гастролях у Польщі, Чехії, Англії, Франції, Туреччині, Молдові, Італії, Німеччині, Іспанії, Греції, Китаї та Японії. Колектив є лауреатом багатьох престижних міжнародних фестивалів та конкурсів, зокрема переможцем Міжнародного музичного конкурсу-фестивалю «Слов'янський базар у Вітебську 2001» і володарем найвищої нагороди «За високу виконавську майстерність». Починаючи з 1986 р. «Барвінок» частий гість на Харцерському фестивалі «Золота ялинка» в м. Кельце (Польща) та багаторазовий володар гран-прі цього відомого конкурсу.

Студія художньої ручної вишивки «Барвінкові візерунки» – лауреат Міжнародного фольклорного фестивалю, фольклорна група ансамблю – лауреат багатьох всеукраїнських та міжнародних фестивалів. Протягом багаторічної співпраці з Японією, «Барвінок» дав більше 200 концертів в цій країні і став єдиним українським танцювальним колективом, що став багаторазовим переможцем музичного фестивалю в Токійському Діснейленді.

Однією з головних рис творчого почерку ансамблю є серйозна цілеспрямована робота над фольклорним матеріалом. Основу репертуару складають українські народні танці, більшість з яких мають свою сюжетну лінію. Репертуар фольклорної групи базується на автентичному фольклорному матеріалі, який записується, розшифровується та систематизується самими гуртківцями. Діти намагаються відтворювати танець, пісню чи обряд, максимально наближаючись до оригінального варіанту. У сценічному втіленні використовуються різновиди ансамблів, троїста музика, елементи пантоміми тощо. Створено ряд самобутніх програм: «Веснянки», «Івана Купала», «Миколи Квітчатого» та ін. В концертних виступах наряду з фольклорним використовується і класичний репертуар, що сприяє більш широкому розкриттю можливостей українських народних інструментів. Твори І. Баха, Г. Генделя – невід'ємна частина репертуару оркестру фольклорної групи (Москвічова, 2017: 51). Велика увага приділяється підбору концертних костюмів. В основному використовуються костюми з колекції народного одягу, яку зібрали гуртківці, та виготовлені за автентичними народними зразками.

У травні 2006 р. на базі центру «Барвінок» було проведено Всеукраїнський науково-практичний семінар з хореографії, де були присутні провідні хореографи, педагоги, керівники танцювальних колективів, професори, академіки. Високу оцінку семінару надав нар. артист України, художній керівник Національного академічного ансамблю танцю імені П. Вірського, академік М. Вантух. Він відзначив, що вагомим досягненням є створення унікальної, цілісної системи естетичного виховання при допомозі українського мистецтва на базі Вінницького міського Центру художньо-хореографічної освіти дітей та юнацтва «Барвінок», де всі діти, які навчаються хореографії, так само на високому рівні вміють виконувати українські народні пісні, грають на кількох народних інструментах, і достатньо широко вивчають декоративно-прикладне мистецтво (Москвічова, 2017: 51).

Варто відзначити, що і в районах Вінницької області успішно функціонують численні колективи народної хореографії, щороку відкриваються хореографічні студії, які навчають дітей мистецтву танцю.

Висновки. Таким чином, феномен народного танцю полягає в постійній динаміці: з одного боку – в збереженні фольклорних традицій, ритмо-пластичних і емоційних кодів, а з іншого – в розвитку й трансформації всіх складових танцю, збалансованих у контексті естетичних і технічних принципів. Народна хореографічна культура Вінниччини постає цілісним мистецьким соціокультурним феноменом, що характеризується власними регіональними стильовими особливостями, манерою виконання та різноманітністю жанрів, і є невід’ємною складовою народної хореографічної культури України. Провідні колективи – Академічний ансамбль пісні і танцю «Поділля», Народний художній колектив України ансамбль танцю «Радість», Народний ансамбль танцю «Барвінок» – спрямовують свою діяльність на популяризацію подільського народного мистецтва, донесення кращих зразків української національної культури, виховання естетичних смаків, патріотизму й любові до своєї культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко О. С. Художній образ в українському народно-сценічному танці : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01 / Київ. нац. ун-т к-ри і мист. К., 2008. 189 с.
2. Василенко К. Лексика українського народно-сценічного танцю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мистецтвозн. : 17.00.01. К., 1998. 52 с.
3. Гуменюк А. Записи і принципи класифікації народних танців. НТЕ. К.: ІМФЕ. 1964. № 6. С. 37–42.
4. Дем’янюк Н. Етнографічно-дослідницька діяльність Василя Верховинця: етапи, тенденції, сутність. Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education». No 10(6)2016. URL: <http://journals.urau.edu/article/view/81360>
5. Кіндер К.Р. Семантика пластичних символів народної танцювальної культури українців : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвозн. : 17.00.01. К., 2007. 19 с.
6. Легка С.А. Українська народна хореографічна культура ХХ століття: дис. ... канд. іст. наук : 17.00.01 / Київ. нац. ун-т к-ри і мистецтв. К., 2003. 173 с.
7. Мерлянова О.А. Жіночі танці в українській народній хореографії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвозн. : 26.00.01. К., 2009. 16 с.
8. Москвічова Ю. Збереження фольклорних традицій у творчій діяльності хореографічних колективів Вінниччини. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. 2017. Вип. 36. С. 48–54.
9. Москвічова Ю.О. Творча постать Василя Верховинця в соціокультурному просторі України початку ХХ століття. *Хореографічна освіта у вимірах сучасності: проблеми теорії та практики* : колективна монографія / заг. ред. Мозгальнової Н.Г. Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2019. С. 59–67.
10. Мурована І.В. Розвиток дитячої хореографічної освіти на Кіровоградщині (остання чверть ХХ – початок ХХІ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Центральноукраїнський держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кропивницький, 2018. 295 с.
11. Повалій Т.Л. Теорія та методика викладання українського народного танцю: навч. посіб. Суми, 2015. 250 с.
12. Сідлецька Т.І. Творча діяльність провідних мистецьких колективів Вінниці періоду незалежності України. *Мистецтвознавчі записки*. К.: Міленіум, 2014. Вип. 25. С. 113–119.
13. Станішевський Ю. Танцювальне мистецтво Радянської України. К. : Знання, 1967. 48 с.
14. Філімонова-Златогурська Є. Хоровод – символ єдності минулих та сучасних поколінь у хореографічних традиціях українців. *Хореографічна культура – мистецькі виміри* : зб. статей / упоряд. О.А. Плахотнюк. Львів, 2020. Вип. 8. С. 33–43.
15. Чорнобиль В.В. Гаївка на Поділлі. *Збереження традицій танцювального фольклору та органічне їх включення в сучасну хореографічну культуру Поділля*: зб. матеріалів наук.-практ. конф., 29 квіт. 2015 р. Хмельницький: Мельник А.А., 2015. С. 36–40.
16. Щур Л. Народна хореографічна культура Західного Поділля: трансформація та збереження танцювальної традиції : дис. ... канд. мистецтвозн. : 26.00.01 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2021. 371 с.

REFERENCES

1. Boiko O.S. Khudozhnii obraz v ukrainskomu narodno-stsenichnomu tantsi [Artistic image in Ukrainian folk and stage dance]: dis. ... Candidate of Art History: 26.00.01. Kyiv, 2008. 189 p. [in Ukrainian].
2. Vasylenko K. Leksyka ukrainskoho narodno-stsenichnogo tantsiu [Vocabulary of Ukrainian folk and stage dance]: author's abstract of scientific paper ... Doctor of Arts. Kyiv, 1998. 52 p. [in Ukrainian].
3. Humeniuk A. Zapysy i pryntsypy klasyfikatsii narodnykh tantsiv [Records and principles of classification of folk dances]. NTE. Kyiv: IMFE, 1964. № 6. P. 37–42. [in Ukrainian].
4. Demianko N. Etnohrafichno-doslidnytska diialnist Vasylia Verkhovyntsia: etapy, tendentsii, sutnist [Ethnographic research activity of Vasyl Verkhovynets: stages, trends, essence]. Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education». No 10(6)2016. Retrieved from: http://journals.urau.ua/sr_edu/article/view/81360
5. Kinder K.R. Semantyka plastychnykh symboliv narodnoi tantsiuvalnoi kultury ukraintsv [Semantics of plastic symbols of folk dance culture of Ukrainians]: author's abstract of scientific paper ... Candidate of Art History : 17.00.01. Kyiv, 2007. 19 p. [in Ukrainian].
6. Lehka S.A. Ukrainska narodna khoreorafichna kultura KhKh stolittia [Ukrainian folk choreographic culture of the 20th century] : dis. ... cand. of historical sciences: 17.00.01. Kyiv, 2003. 173 p. [in Ukrainian].
7. Merlianova O.A. Zhinochi tantsi v ukrainskii narodnii khoreografi [Women's dances in Ukrainian folk choreography]: author's abstract of scientific paper ... Candidate of Art History : 26.00.01. Kyiv, 2009. 16 p. [in Ukrainian].
8. Moskvichova Yu. Zberezhennia folklornykh tradytsii u tvorchii diialnosti khoreorafichnykh kolektyviv Vinnychchyni [Preservation of folklore traditions in the creative activity of choreographic collectives of Vinnytsia]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo*. 2017. Vyp. 36. p. 48–54. [in Ukrainian].
9. Moskvichova Yu.O. Tvorchia postat Vasylia Verkhovyntsia v sotsiokulturnomu prostori Ukrainy pochatku XX stolittia [The creative figure of Vasyl Verkhovynets in the socio-cultural space of Ukraine at the beginning of the 20th century]. *Khoreorafichna osvita u vymirakh suchasnosti: problemy teorii ta praktyky*. Kollectyvna monohrafiia. Vinnytsia: PP «Edelweis i K», 2019. P. 59–67. [in Ukrainian].
10. Murovana I.V. Rozvytok dytiachoi khoreorafichnoi osvity na Kirovohradshchyni (ostannia chvert KhKh – pochatok KhKhI stolittia) [Development of children's choreographic education in the Kirovohrad region (last quarter of the 20th – beginning of the 21st century)]: dis. ... cand. of pedagogical sciences: 13.00.01. Kropyvnytskyi, 2018. 295 p. [in Ukrainian].
11. Povalii T.L. Teoriia ta metodyka vykladannia ukrainskoho narodnogo tantsiu [Theory and teaching methods of Ukrainian folk dance]. Sumy, 2015. 250 p. [in Ukrainian].
12. Sidletska T.I. Tvorchia diialnist providnykh mystetskykh kolektyviv Vinnytsi periodu nezalezhnosti Ukrainy [Creative activity of the leading artistic groups of Vinnytsia during the period of independence of Ukraine]. *Mystetstvoznavchi zapysky*. Kyiv, 2014. Issue 25. P. 113–119. [in Ukrainian].
13. Stanishevskiy Yu. Tantsiuvalne mystetstvo Radianskoi Ukrainy [Dance art of Soviet Ukraine]. Kyiv, 1967. 48 p. [in Ukrainian].
14. Filimonova-Zlatohorska Ye. Khorovod – symbol yednosti mynulykh ta suchasnykh pokolin u khoreorafichnykh tradytsiiakh ukraintsv [Horovod is a symbol of the unity of past and present generations in the choreographic traditions of Ukrainians]. *Khoreorafichna kultura – mystetski vymiry: zb. nauk. Prats*. Lviv : LNU imeni Ivana Franka, 2020. Vyp. 8. P. 33–43. [in Ukrainian].
15. Chornobyl V.V. Haivka na Podilli [Hayivka on Podilla]. *Zberezhennia tradytsii tantsiuvalnogo folkloru ta orhanichne yikh vkliuchennia v suchasnu khoreorafichnu kulturu Podillia: zbirnyk materialiv naukovykh-praktychnoi konferentsii (m. Khmelnytskyi, 29 kvitnia 2015 roku)*. Khmelnytskyi, 2015. P. 36–40. [in Ukrainian].
16. Shchur L. Narodna khoreorafichna kultura Zakhidnogo Podillia: transformatsiia ta zberezhennia tantsiuvalnoi tradytsii [Folk choreographic culture of Western Podillia: transformation and preservation of dance tradition] : dis. ... Candidate of Art History : 26.00.01. Ternopil, 2021. 371 p. [in Ukrainian].